

GA ZEGENEND VOORBIJ DE DEUR VAN UW NAASTE.

VRAAG EN ANTWOORD 110 EN 111.

Vraag: Wat verbiedt God ons in het achtste gebod?

Antwoord: God verbiedt niet alleen dat stelen en rooven, hetwelk de overheid straft; maar Hij noemt ook dieverij alle booze stukken en aanslagen, waarmede wij onzes naasten goed denken aan ons te brengen, hetzij met geweld, of schijn des rechts, als met valsch gewicht, el, maat, waar, munt, woeker, of door eenig middel, van God verboden; daarenboven ook alle gierigheid, alle misbruik en verkwisting Zijner gaven.

Vraag: Maar wat gebiedt u God in dit gebod?

Antwoord: Dat ik mijns naasten nut, waar ik kan en mag, bevordere; met hem alzoo handele, als ik wilde, dat men met mij handelde; daarenboven ook, dat ik trouwelijk arbeide, opdat ik den nooddruftige helpen moge.

Ik vond dezer dagen in een dagblad een opstel met het opschrift: „De wonderbare geboorte van Jezus”. Op deze titel afgaande zou men veronderstellen, dat in het opstel de wonderbare geboorte werd uiteengezet, maar de strekking van het geheele stuk is lastering en bespotting dier geboorte, waarbij men tracht te bewijzen, dat Jezus Christus, onze Heere, de natuurlijke zoon van Jozef en Maria is. Ik heb reeds den een en ander ontmoet, die dat met verbazing gelezen heeft. Laat ik u zeggen, waaruit al zulke Godslasteringen voortkomen: uit niets anders, dan uit de miskennis van de tien woorden der Wet; dat men ze aanziet, als niet gesproken.

Als nu menschen, die met gezond verstand begaafd zijn, het Nieuwe Testament lezen, en toch alles, wat Mattheüs en Lukas melden van de ontvangenis van Jezus door de Heilige Geest en van Zijn geboorte uit de maagd Maria, loochenen, dan doen zij dit, omdat zij niet verloren zijn. Daarom wordt de genade en de waarheid ontkend. Men zegt dan, dat Mattheüs en Lukas eerst later hun Evangeliën hebben opgesteld, en dat de ge-

schiedenis van de wonderbare geboorte des Heeren een verlichtsel en poëzie is. Dergelijke beweringen blijken bij nadere beschouwing van alle grond ontbloomd te zijn. Zij willen alles bewijzen, maar bewijzen niets, brengen intusschen de menschenkinderen op het dwaalspoor, zoodat hoe langer zoo meer de afval van het Christendom openbaar wordt. Houdt gij u dan steeds aan het eenvoudige Woord van God, dat in de ervaring welbeproefd bevonden is! —

Intusschen blijft voor ons, al verafschuwen wij die gruwelen en ketterijen, de vraag over: Eert *gij* Gods gebod, leeft in *uw* hart Gods gebod? De weg ten leven is ongetwijfeld deze: eerst overtuigd zijn van zonde, van overtreding van Gods geboden, van de Tien Geboden, met gedachten, woorden en daden. Zoolang die overtuiging er niet is, zoolang een mensch niet verbroken en verbrijzeld is geworden voor deze geboden, is heel zijn Christendom toch niets, men beeldt zich iets in en gaat verloren met een gestolen troost. Eerst moet deze erkenning er zijn: „Mijn God, ik sta voor U aan alle geboden schuldig”. Eerst dan, als men zich verloren gevoelt, zal men het zoeken, — ja, wellicht eerst in zijn werken, maar daar vindt men geen steun. Of men zal het zoeken in zijn verbetering, maar het wordt steeds erger en erger. Dan zal men het zoeken in Jezus Christus, den waarachtigen God en waarachtigen, rechtvaardigen Mensch, den Mensch, niet geboren door de wil van een man, maar door de kracht des Heiligen Geestes uit de maagd Maria, naar de belofte. Eerst als men in Gods Woord troost gevonden heeft voor zijn arme ziel, eerst dan, als de Heilige Geest gekomen is, de wil heeft gebroken en het verstand verlicht, gelooft men in de Heilige Geest, gelooft tevens alle woorden des Heiligen Geestes, stelt zich niet boven het gebod, alsof men met de Wet in overeenstemming ware, maar verootmoedigt zich veeleer onder alle geboden met de erkenning: „Ik heb ze alle overtreden en mijner zonden is geen getal”.

Dit in het oog houdende, gaan wij thans over tot de beschouwing van het achtste gebod, dat naar Ex. 20 : 15 aldus luidt: „Gij zult niet stelen”.

In onze Catechismus lezen wij in vraag 110: „Wat verbiedt God in het achtste gebod?” Antwoord: „God verbiedt niet alleen dat stelen en rooven, hetwelk de overheid straft, maar Hij noemt ook dieverij alle booze stukken en aanslagen, waarmede wij onzes naasten goed aan ons denken te brengen”.

Ten eerste *verbiedt* God dus het stelen en rooven, dat op zeer grove wijze geschiedt, en dat door alle weldenkende menschen

verafschuwd wordt, zóó verafschuwd, dat, als een jonge man of jonge dochter ooit iets heeft gestolen, zij nergens meer, ten minste niet gemakkelijk, een betrekking vinden. Wie eenmaal in de handen der politie is gevallen, voor dien is het moeilijk, ooit weer voor een belangrijke post in aanmerking te komen. Nu zijn er velen, die denken: Ik heb niet gestolen, zooals de dieven, die de overheid straft. Te rooven of op de openbare weg iemand iets te ontnemen is mij nooit in de zin gekomen. Zoo denkt men dan onschuldig te zijn.

Maar nu komt nog iets anders. Er is een diefstal, die de menschen niet als zoodanig beschouwen en doorgaans geen diefstal noemen, die de overheid ook niet kan straffen, want het wordt daarbij zóó slim aangelegd, dat de meeste menschen zulk een diefstal voor een eerlijke daad laten passeeren, zelfs denegene, die zoo handelt, voor een eerlijk man houden, ja dat men het ook voor zichzelf niet anders inziet. Maar de Catechismus zegt: „God noemt ook dieverij alle booze stukken en aanslagen, waarmede wij onzes naasten goed denken aan ons te brengen”.

En wie was de eerste, die deze zonde heeft begaan? Ik zal het u zeggen: onze eerste ouders in het paradijs. Daar stond de boom der kennis des goeds en des kwaads, en die boom behoorde niet aan *hen*, maar aan *God*. God had hun alles gegeven, wat in het paradijs was, doch deze boom had Hij voor zich behouden, daarvan zouden zij niet eten. Maar daar neemt Eva van deze boom en geeft ook Adam daarvan, en zij eet, en hij met haar. Het was Gods eigendom, dat onze voorouders aan zich zochten te brengen, en sedert is er geen mensch op aarde, die niet deze twee dingen doet: hij zoekt en Gods en des naasten goed aan zich te brengen. —

„Wat? Zoek ik mijns naasten goed aan mij te brengen?” Ja zeker. Of waarom benijdt gij anders uw naaste? Waarom is anders uw broeder, uw naaste een voorwerp van uw nijd, van uw afgunst, een oorzaak van twist en tweedracht? Waarom gunt gij uw broeder niet, dat het hem welgaat? Hetgeen *gij* niet bezit, bezit uw naaste, en nu wilt gij hebben, hetgeen uw naaste heeft. Gij wilt hebben, wat God u nu eenmaal niet gegeven heeft. Gij wilt niet op God wachten, dat Hij u zegene. Gij wilt niet klein beginnen, niet tevreden zijn met het weinige, dat God u geeft. Niet tevreden zijn met het voedsel en de kleeding, die gij hebt, wilt steeds meer hebben, en daarom benijdt gij uw broeder. —

Het is altijd weer de oude geschiedenis van Kaïn en Abel.

Houdt Gods gebod voor oogen: „Gij zult niet stelen!” Bedenkt, dat de levensweg zoo glibberig is, dat de mensch geneigd is te grijpen naar datgene, wat niet zijn eigendom is, en dan is de duivel er spoedig bij, om de begeerte te prikkelen naar hetgeen van een ander is. Weest gij tevreden met hetgeen God u geeft, houdt gij slechts God voor uw schat en uw deel. De godzaligheid is tot alle dingen nut, maar de gierigheid is afgoderij en een wortel van alle kwaad. Weest tevreden met God en met hetgeen God u heeft gegeven en geeft, grijpt niet naar uws naasten goed.

Dat kan de mensch echter niet laten! Waar twee of drie erfgenamen zijn, daar wil elke erfgenaam alles hebben. De een gunt den ander zijn deel niet, en meent, dat zijn broeder of zuster meer krijgt dan hij: en hoe vaak worden bij erfenissen in 't geheim allerlei middelen aangewend, om zich te bevoordeelen, en is men er op uit, van vader of moeder meer dan de anderen te krijgen, bevoorrecht te worden boven broeder en zuster!

Voorzeker, God geeft den Zijnen alles, wat hun tot het leven en de godzaligheid dient. Van den rechtvaardige staat geschreven: „Zijn brood zal hem gegeven worden en zijn water zal hem zeker zijn!” Maar dit brood en water ligt *in het Woord*, en niet in de kast van uwen naaste. In ons hart echter heet het: „Nee, ik moet hebben, wat gij hebt, ten minste een gedeelte er van”. En dan komt men met alle mogelijke „booze stukken en aanslagen”. Waar dit opkomt (dat men den naaste benijdt) daar is doodslag en dieverij, men kan het niet laten, en het gaat zoo ver, dat in hetzelfde gezin de vader tegen de kinderen, en de broeders en zusters tegen elkander klachten inbrengen, en dat alles om het ellendige geld. Dergelijke „booze stukken en aanslagen” komen van de tong en over de lippen, en veroorzaken allerlei booze en hatelijke gesprekken, en eindelijk strekt men, als men kan, de hand uit.

Ook dieverij komt niet zoo plotseling te voorschijn, ook deze zonde sluipt allengs binnen, men grijpt eerst naar het kleine, naar een spijker of een speld, en eerlang komt het tot iets groots. Dan komt er bijna geen einde aan. Maar zulke „booze stukken” worden niet als zonde beschouwd. Als *gij* ze dan wel als zonde beschouwt, kom dan daarmede tot God, kruip naar het kruis en belijd, wat gij gedaan hebt en doet — en bekeer u tot den Heere. Is God in de hemel uw hoogste Goed, zoo kunt gij ook wel een weinig missen en in het een of ander niet genoeg hebben, — voorwaar, God zal u toch uithelpen en u

zegenen te Zijner tijd, al laat Hij u thans een weinig honger lijden, zoodat het u niet zoo goed gaat, als anderen. Wees gij slechts ootmoedig, vlijtig en nederig in uw huis. Tracht niet op eens rijk te worden. Want „die rijk willen worden, vallen in verzoeking en in de strik en in vele dwaze en schadelijke begeerlijkheden, welke de menschen doen verzingen in verderf en ondergang. Want de geldgierigheid is een wortel van alle kwaad, tot welke sommigen lust hebbende, zijn afgedwaald van het geloof en hebben zichzelf met vele smarten doorstoken”, zoo schrijft Paulus aan Timotheüs (1 Tim. 6 : 9 en 10). De Heidenen hadden onder hun goden Mercurius, den god van de koophandel, maar tevens was deze de god van alle dieven. En hoeveel kooplieden zijn er niet, die onder de schijn van recht, met onrecht gewicht, el, maat, waar, munt of woeker, — als men bijv. zegt: „Ik wil u wel helpen, maar dan moet gij mij jaarlijks twaalf percent geven of zóó en zóó veel per maand”, — of door eenig ander middel, dat God verboden heeft, des naasten goed denken aan zich te brengen, zichzelf rijk te maken. De regel van den koopman is *zóóveel* te nemen, als hij krijgen kan. Dit alles gaat wel is waar onder de schijn van het grootste recht. Men denkt: „Die man heeft geld genoeg, die kan wat meer betalen, dan een ander!” Of: „Deze waar is wel slecht, maar ik zal ze mij toch goed laten betalen”, en ik eisch een gulden voor mijn waar, schoon zij maar tien stuiver waard is. De duivel zoekt menigeen wat wijs te maken en zegt: „Als gij alleen goed gewicht of een rechte el geeft en werkelijk goede waar te koop aanbiedt, dan wordt gij arm; gij moet onder de goede waar wat slechtere of mindere soort mengen!” Zoo geeft hij dan allerlei listen in, om anderen te bedriegen en op die manier aan geld te komen. *Dat verbiedt God. Dat noemt God diefstal.*

En nu houdt ieder, om zoo te zeggen, den ander voor een dief. „Hoeveel kost dat?” vraagt men. „Zóó en zóó veel.” „Nee, dat is te veel; ik wil er u zóó en zóó veel voor geven!” „Nu goed, u zal ik het er voor laten!” Maar de koper meent alles nog te moeten nameten, of er soms ook te weinig is gegeven, men moet nog eens natellen, of alles wel in de haak is, en zoo is er niets dan wantrouwen onder de menschenkinderen, daar de een den ander voor een dief houdt en niet weet, *dat en hoe ñij zelf een dief is.* Als gij niet zelf een dief zijt, dan zult gij ook anderen daar niet voor houden, en zult veel door de vingers zien, en de dingen weten te beoordeelen, zooals zij zijn. Ja, er zijn wat booze stukken en aanslagen; dan komen nog de

advocaten en andere lieden er bij, die met wissels helpen, en dan, — ziet slechts wat er gebeurt! Neme het toch een ieder ter harte, dat men eerlijk wandele. En niemand geve wissels af, zonder te weten, of hij ze op tijd betalen kan. Want zulke dingen leiden vroeg of laat tot diefstal, en de duivel houdt de arme mensch vast. Weest toch tevreden, met hetgeen God u gegeven heeft, met hetgeen er voor u is. Laat God verder voor u zorgen. Grijpt niet naar hetgeen voor u te hoog is, weest eenvoudig in huis, spaarzaam, koopt niets, als gij het niet betalen kunt. Drijft geen handel boven uw vermogen, gunt uw naaste, uw broeder, de zegen Gods, en voegt u bij de nederigen. Zorgt voor uws naasten goed en welzijn, en ziet dan, hoe God voor u zorgt, wat Hij voor u doet. Laat u onrechtvaardig behandelen, gelijk de Heere Jezus heeft gezegd: „Zoo iemand uw rok wil nemen, laat hem ook de mantel (Matth. 5 : 40)”, en ziet, of God u niet betere mantels daarvoor zal teruggeven. Alle twist en tweedracht om het „mijn en dijn” maakt arm en ongelukkig. Geen mensch leeft er van zijn overvloed, maar van hetgeen God geeft, waarmee Hij de mensch zegent. Gij kunt toch niet meer hebben dan eten en drinken en gezondheid. Er staat geschreven: „Het weinige, dat de rechtvaardige heeft, is beter dan de overvloed veler goddeloozen” (Ps. 37 : 16). Maar wie verstaat dit? Hij, die gelooft in dien God, die de hemel en de aarde gemaakt heeft, de zee en de afgronden.

Intusschen twijfel ik er aan, dat hetgeen ik u thans voorhoud door degenen, die het geldt, ter harte wordt genomen. Een ieder zal het voor zijn deur schoonvegen en denken: „O, dat is tot dien en dien gezegd”, terwijl wij toch *allen* voor God schuldig staan en *allen* dieven, bedriegers en woekeraars zijn. Doch men zegent zichzelf en denkt: „Het geldt mijn naaste”. Wij allen zijn vol booze stukken en raadslagen. —

Ik heb een man gekend, die in de Kerk een groote naam had en in de Gemeente zeer gezien was, eerlijk als goud was hij, totdat hij in de gelegenheid kwam om zich met eens anders goed te verrijken. Bij een erfenis zou hij weduwen en weezen in het verderf hebben gestort, als God hen niet in bescherming had genomen, en toch was het een man, die zoo iets niet van zichzelf zou geloofd hebben. Hij wierp een testament in 't vuur, en toen het later op zijn ziel brandde, gaf hij toch het onrechtvaardig verkregen goed niet terug, maar hield het voor zich: de tranen der weduwe en der weezen heeft hij niet afgewischt, en zoo is hij overleden. God beware u voor zulk een sterfbed. Ach, de zonde ligt zoo nabij, dat men uit nijd, afgunst, gierig-

heid en hebzucht allerlei listen uitdenkt, om des naasten goed aan zich te trekken en hem in het verderf te storten. Men koopt bijv. alle waar op, ten einde daardoor den naaste te dwingen, om duurder in te koopen, men richt vereenigingen op, om de kleinhandelaars dood te drukken, en wat wordt er in dit opzicht al niet meer in de wereld verzonnen!

„Nee”, zegt men, „dat is geen diefstal, als men een lood minder uitweegt, een centimeter minder meet. Nee, dat is geen diefstal, als men een wissel afgeeft, waarvan men niet weet, of men hem betalen kan. Dat is diefstal, als men ergens inbreekt en een gouden ring wegneemt.” Nijd en gierigheid, hoe diep zitten zij in het hart! Dan zegt men: „Wat konden wij het goed en aangenaam hebben en in vrede leven, maar mijn broeder geeft mij niet, hetgeen mij toekomt”, en daarom wordt nu het geheele huis omvergehaald!

Dit alles verbiedt God, en dat moet ons voldoende wezen. „Aan Gods zegen is alles gelegen”, zegt het spreekwoord, en: „Onrechtvaardig verkregen goed gedijt niet”, het komt zelden tot een derden of vierden erfgenaam. Die in handel en wandel bedriegt, zal door God bezocht worden. Hij heeft wegen en middelen genoeg, om de mensch te straffen. Op diefstal stond eertijds de dood. — In de Wet was bevolen — gave God, dat aan die wet nog de hand gehouden werd! —: „Wanneer iemand een os of klein vee steelt en slacht het of verkoopt het, die zal vijf runderen voor een os wedergeven en vier schapen voor een stuk klein vee”. En wat de dief verder gestolen heeft, moet hij dubbel wedergeven (Ex. 22 : 1—4). *Gave* God, zeg ik, dat die wet nog in eere was, dan zou men wel nalaten te stelen, dan zou een mensch beginnen te begrijpen, dat hij in het zweet zijns aanschijns zijn brood moet eten, gelijk Paulus van zich betuigde, dat hij dag en nacht gearbeid heeft, om niemand overlast aan te doen. Het groote, het groote willen de menschen altijd, alleen om het te verkwisten. Maar het kleine verachten zij en beseffen niet, hoe juist uit het kleine het groote is voortgekomen.

Er was eens een melaatsche in Syrië, een krijgsoverste, met name Naäman. Deze vernam van het meisje, dat in dienst zijner huisvrouw was, dat er in Israël een profeet leefde, die hem van zijn melaatschheid zou kunnen ontledigen. Hij wendde zich tot den koning met het verzoek om tot dien profeet te gaan. Maar wat weet de koning van een profeet? Hij zendt hem tot den koning van Israël, dat deze hem van zijn melaatschheid genezen mocht. Intusschen wist ook deze vorst

niets van den profeet en kwam hierdoor in groote verlegenheid. De profeet echter, die voor den Heere ijverde, zegt tot den koning: „Laat Naäman tot mij komen, zoo zal hij weten, dat er een profeet in Israël is”. En de man trekt met zijn paarden en zijn met rijke schatten beladen wagen naar Elisa. Toen hij nu voor Elisa's deur stond, kwam de profeet niet eens naar buiten, maar liet hem door zijn dienaar zeggen: „Ga heen en wasch u zevenmaal in de Jordaan”. Maar Naäman werd zeer toornig, omdat hij, naar zijn meening, door den profeet vernederd was, en wilde liever met zijn melaatschheid maar zijn land terugkeeren, dan de eenvoudige raad opvolgen; en zou het ook gedaan hebben, zoo niet het vriendelijke woord van een trouwen dienaar hem had weerhouden. Hij gaat dan heen, doopt zich zevenmaal in de Jordaan en wordt rein.

Toen keerde hij met zijn paarden en al zijn schatten terug, om den profeet diens loon te geven. Maar wat doet de profeet met geld? Hij neemt niets aan. *God* had het gedaan, *God* had Naäman geheeld door Zijn Woord. Voor zichzelf wil dus de profeet niets. Hij handelt als Abraham, die van den koning van Sodom evenmin iets aannam.

Maar de jongen van Elisa vond dat toch wel wat erg. Hij loopt Naäman na en zegt tot hem: „Zie, mijnheer, straks zijn tot den profeet twee broeders gekomen; derhalve zou hij voor hen iets kunnen gebruiken”. „Belieft het u”, antwoordt Naäman, „neem zooveel gij wilt!” en hij hield bij hem aan en gaf twee talenten zilvers en twee wisselkleeders. Met die daad vertrapte Gehazi *Gods genade*. Want als *God* Naäman niet had bewaard, dan zou deze nog gedacht hebben, dat hij met zijn geld de aflaat rijkelijk betaald had. De profeet echter, al ziet hij het niet, ziet het toch, en zegt tot zijn dienaar: „Van waar Gehazi? Was het tijd, om zulks te doen? Daarom zal u de melaatschheid van Naäman aankleven en uw zaad in eeuwigheid!” (2 Kon. 5). Dat is dus het loon voor de diefstal, voor de gedachte, die men overal ontmoet: „Wat gij daar hebt, bezit ik niet, en hetgeen gij hebt, komt mij toe”. En daar gaat men dan leenen en borgen en denkt aan geen terugbetalen. En wie heeft een hart om uit te leenen met de gedachte, daarvan niets terug te ontvangen? Of wie heeft daarbij deze gezindheid: „Geefst gij mij het geld niet terug, *God* geeft het mij in dubbele mate weder”. Op het geld, op een gulden, ja, daarop ziet men. Maar *Gods* Woord, *Gods* zegen, het bloed van Jezus Christus, — wie ziet daarop? Tenzij dan dat hij door het water en het vuur ge-

dreven is, en zó geleerd heeft het geld van harte te verachten en alleen op Gods zegen te zien.

Nabal scheert zijn schapen en bereidt zijn knechten een feestmaal. David zendt eenige jongelingen, opdat de rijke man van zijn maaltijd ook iets aan deze jongelingen geve. Doch Nabal zegt: „Wie is David, en wie is de zoon van Isai?” Een oproerling! „Er zijn heden vele knechten, die zich afscheuren, elk van zijn heer!” Ziedaar de gierigaard. Eenige dagen daarna was de man een lijk. De schrik had hem gedood.

Laban verandert het loon van Jakob tienmaal. Wat heeft hij daaraan? Niets anders, dan dat God Jakob toch rijk maakt, en Laban daarentegen meer en meer verhardt, dat deze zijn kinderen, van welke hij zeide, dat hij ze liefhad en voor hen ijverde, verloor, te gelijk met zijn Godvruchtigen schoonzoon, en hij voortaan zonder Gods Woord, zonder licht en zonder troost was.

Laat ons nu eens zien, wat God ons in het achtste gebod *gebiedt*. De 111de vraag en antwoord van de Catechismus zeggen daarvan: „Dat ik mijns naasten nut, waar ik kan en mag, bevordere; met hem alzoo handele, als ik wilde, dat men met mij handelde; daarbij ook, dat ik getrouw arbeide, opdat ik den nooddriftige helpen moge”. Dat lezen wij echter gewoonlijk aldus: „Dat ik *mijn* nut, waar ik kan en mag, bevordere, en mij *niet* bekommere om mijn naaste”. Maar God gebiedt integendeel, dat ik *mijns naasten* nut, waar ik kan en mag, bevordere. „Wel, dan zou ik moeten schade lijden.” Geenszins. Bevorder gij uws naasten nut, waar gij kunt. Ga zegenend de deur van zijn huis voorbij, en als gij binnentreedt en zijn welstand ziet, welaan, verheug u dan over de zegen, welke God hem gegeven heeft. En wees niet afgunstig, als het uw broeder beter gaat dan u, gun het hem van ganscher harte.

Gij zegt: „Dat kan ik niet”. Ik antwoord: Wat gij kunt of niet kunt, daarnaar vraagt God niet. De vraag is hier: wilt gij door God gezegend zijn? Want voorwaar, als gij uws naasten nut naar uw vermogen bevordert, zal God wederom uw nut bevorderen, en als gij uw naaste van harte in zijn welstand zegent, zal God wederom u zegenen. Vraag gij slechts in al uw handel en wandel, bij al uw doen en laten, dienen en arbeiden, en bij al wat gij overigens doet: heb ik gaarne, dat mijn naaste met mij ook zoo handele? „Alle dingen dan, die gij wilt, dat u de menschen doen zouden, doet gij hun ook alzoo!” zegt onze Heere Jezus Christus (Matth. 7 : 12). Als wij nu tegenover den naaste ons gedragen, zooals wij wilden, dat hij zich tegenover

ons gedroeg, dan hebben wij niettegenstaande al de ondank, die wij ondervinden, toch gewis een zalig leven, want er is niets heerlijkers en gelukkigers in de wereld, dan anderen gelukkig te maken. —

God wil verder van ons, dat wij *getrouw arbeiden*, dus aan de tegenwoordige nieuwe begrippen niet het oor leenen. Het gaat hier om getrouwheid. Hoe zal men hem, die in het kleine niet getrouw is, het groote toevertrouwen? Gods oogen zien naar getrouwheid. Trouw vindt trouw. God wil dus, dat ik getrouw arbeid, niet nalatig zij, maar getrouw. Niet hetgeen men door allerlei listen en slechte practijken heeft bijeengebracht, maar wat men met zijn handen in een eerlijke weg heeft verkregen en verdiend, dat is Gods gave, en dat zegent God zoodanig, dat men ook den nooddriftige iets mededeelen kan. Maar het komt er op aan, dat men een stuiver beschouwt als Gods stuiver, ook het kleine waardeert en denkt: Het is niet van mij, maar van mijn Heere en God. Gij weet zeer goed, welk voorbeeld de Heere Jezus Christus ons heeft gegeven, toen Hij zeide — niet: „Werpt de overgeschoten brokken in de zee!” maar —: „Ver-gadert de overgeschoten brokken, opdat er niets verloren ga!” (Joh. 6 : 12). En dat zegt dezelfde, die kort te voren met vijf brooden en twee vischjes omtrent vijf duizend mannen had gespijzigd.

Zoo hebben wij dan vernomen, wat God in het achtste gebod verbiedt en gebiedt. Nog eenmaal kom ik terug op hetgeen ik reeds zeide: Wilt gij in waarheid eerlijk zijn, houdt dan voor God niet aan uw *vermeende eerlijkheid* vast, maar klaagt uzelf bij Hem aan en belijdt, dat wij allen dieven en roovers zijn, afgunstige menschen, die den naaste niets gunnen. Bij den een komt dit zoo, bij den ander weer anders aan het licht. Bij den een is het gierigheid, bij den ander verkwisting, zoodat men bijv. niet op olie of brandstof let, eetwaren en andere dingen laat bederven en wegwerpt, en er zich niet over bekommert. Als overtreders van alle heilige geboden Gods staan wij daar, vooral ook als overtreders van het achtste gebod, als schuldig aan nijd, twist, tweedracht, wijl wij ons niet weten te verloochenen en niet toegeven kunnen, al is het slechts om eenige stuivers te doen. Nooit zijn wij tevreden met het onze, steeds willen wij wat anders hebben, altijd begeeren wij het goed van den naaste. Erkennen wij zóó in waarheid onze zonde en schuld en verlorenheid en nemen wij de toevlucht tot onzen Borg Jezus Christus, die zichzelf de kleederen heeft laten ont-

nemen. Dan zal Hij ons geven Zijn Heilige Geest, die den mensch leert, zich niet te vergripen aan eens anders goed, den broeder niet te bedriegen, maar integendeel den naaste te geven, wat des naasten is, en Gode, wat Gods is. Amen.

TEM UW TONG DOOR GODS TOOM.

VRAAG EN ANTWOORD 112.

Vraag: Wat wil het negende gebod?

Antwoord: Dat ik tegen niemand valsch getuigenis geve, niemand zijn woorden verdraaie, geen achterklapper of lasteraar zij, niemand lichtelijk en onverhoord oordeele of helpe veroordeelen; maar allerlei liegen en bedriegen, als eigen werken des duivels, vermijde, tenzij dat ik de zware toorn Gods op mij laden wil; insgelijks, dat ik in het gericht en alle andere handelingen de waarheid liefhebbe, oprechtelijk spreke en belijde; ook mijns naasten eer en goed gerucht naar mijn vermogen voorsta en bevordere.

Wij hebben van de tweede tafel der Wet reeds het vijfde, zesde, zevende en achtste gebod besproken. Ik moet bekennen, dat het mij moeilijk is gevallen, de geboden zóó te behandelen, gelijk ik gedaan heb. Voortdurend stuit ik op de zwarigheid, dat ik vragen moet: „Zal men dat nu gelooven?” Ja, die den Heere kennen, weten Zijn geboden. Maar er is zooveel dood hout in de Gemeente, er zijn zooveel onvruchtbare boomen. Ik zou ze toch niet gaarne willen omgehouden zien en heb daarom beproefd, of zij door de prediking over Gods Wet komen mochten tot ware erkentenis hunner verlorenheid. Die prediking wilde degenen, die den Heere kennen, nog meer en meer doen komen tot de erkentenis van ons diep bederf, onze verschrikkelijke verlorenheid, opdat zij waarachtige kennis van Christus hebben. Laten wij toch niet denken, dat wij de Majesteit van dien God, die van Sinai spreekt, steeds in goede gedachtenis houden! De algemeene belijdenis: „Wij struikelen allen in vele”, is niet voldoende, — er moet bij ons waarachtige eerbied en vreeze zijn voor den Heere en Zijn geboden, oprechte verootmoediging voor God, *dat* en *hoe* wij schuldig staan als overtreders Zijner heilige geboden met ge-

dachten, woorden en werken. Een blik in het eigen hart — ik bedoel: in *mijn eigen* hart — en een blik in de harten en de wandel van zoovelen maakt mij de uitlegging der geboden steeds moeilijker. Ik dacht dan ook: het zesde gebod, dat is te behandelen, het zevende wordt al zwaarder; het achtste nog meer; het negende vind ik zeer moeilijk; en het tiende is het moeilijkst.

Overdenken wij thans het negende gebod. Wij vinden dat opgeteekend Ex. 20 : 16: „Gij zult geen valsche getuigenis spreken tegen uw naaste”.

Hier is sprake van getuigenis, en wel van valsche getuigenis, van het spreken van valsche getuigenis tegen den naaste. In dit *verbod* ligt tevens het *gebod* opgesloten, dat wij van onzen naaste, waar wij kunnen en mogen, een goed getuigenis afleggen.

God de Heere beschermt in het vijfde gebod het huisgezin. In het zesde gebod het leven van den naaste. In het zevende de kuischheid, de huwelijke staat. In het achtste 's naasten have en goed. In dit negende gebod des naasten goede naam, waarvan wij bij Salomo lezen, dat hij beter is dan oli. en uitgelezener dan groote rijkdom (Pred. 7 : 1, Spr. 22 : 1).

Onze Heidelbergse Catechismus vraagt: „Wat wil het negende gebod?” en het antwoord luidt: „Dat ik tegen niemand valsche getuigenis geve, niemands woorden verdraaie, geen achterklapper of lasteraar zij, niemand lichtelijk en onverhoord oordeele of helpe veroordeelen, maar allerlei liegen en bedriegen, als eigen werken des duivels, vermijd, tenzij ik de zware toorn van God op mij laden wil; insgelijks, dat ik in het gericht en alle andere handelingen de waarheid liefhebbe, oprecht spreke en bekenne; ook mijns naasten eer en goed gerucht, naar mijn vermogen, voorsta en bevordere”. De Catechismus leert ons dus, dat liegen en bedriegen, achterklappen en lasteren eigen werken des duivels zijn. Deze eigen werken des duivels zijn van kindsbeen af *ons allen* eigen, zoodat ook hier op ons het woord van toepassing is: „Wie van u zonder zonde is, die werpe de eerste steen op hem”. Deze eigen werken des duivels kunnen wij van onze prille jeugd af niet nalaten. Integendeel, zij kleven ons voortdurend aan, de geheele dag en zoo vaak wij met den naaste samenkomen. Eigen werken des *duivels* worden zij genoemd. De duivel, zegt de Heere Jezus, „was een menschenmoorder van den beginne, en is in de waarheid niet staande gebleven, want geen waarheid is in hem. Wanneer hij de leugen spreekt, spreekt hij uit zichzelf; want

hij is een leugenaar en de vader der leugen” (Joh. 8 : 44).

God had tot onze eerste ouders gezegd: „Gij zult niet eten van de boom der kennis des goeds en des kwaads”. En: „Ten dage als gij daarvan eet, zult gij de dood sterven”. Doch de duivel werpt hier de vraag tusschen: „Is het ook, dat God gezegd heeft. . . ? God weet het wel beter. Zóó heeft Hij het niet bedoeld. Hij wil niet, dat gij zelfstandig wordt, Hij wil u klein houden voor Zijn aangezicht. Hij wil niet, dat gij zijt en wordt gelijk Hij. Hij wil u afhankelijk van zich houden, wil u tot slaven maken. Neen, dat kan niet waar zijn. Ik zit hier immers in de boom en eet van zijn vrucht, zonder te sterven, zoo is dan de vrucht zeker niet vergiftig. Bovendien, ik, die een slang ben, en anders niet spreken kan, spreek thans met u. Zoo ziet gij dan, hoe kostelijk deze boom is en hoe verstandig hij maakt!”

En de vrouw, — plotseling wordt zij als betooverd door hetgeen zij hoort en ziet. „Ja”, denkt zij, „dat is waar ook! De boom kan niet vergiftig zijn, hoe zou men daarvan sterven? Ik geloof, dat de slang gelijk heeft!” Zij neemt van de vrucht van de boom, zij eet en geeft ook aan haar man, en ook hij eet. Zoo werd het vergif der leugen in het hart van onze eerste ouders gedruppeld. Sindsdien kunnen alle menschen niets anders, dan zich door den duivel laten betooveren, de leugen aannemen en gelooven, en God, de heilige onschuld en waarheid op zij zetten. Hoe vernuftig de mensch ook is en met wat groot verstand hij ook is begaafd, toch laat ook de beschaafde, ja de beschaafde mensch door allerlei schijnbare bewijzen zich nog zóó betooveren en vangen, dat hij eindelijk gelooft, wat men hem voorpraat. Bijv. dat het ei er eerder geweest is dan de kip, hoewel er geschreven staat, dat God het *gevogelte* geschapen heeft. Maar neen, het ei *moet* er nu eerst geweest zijn, en zoo worden de eerste bladzijden uit de Bijbel gescheurd en in het vuur geworpen.

Sinds Eva de slang heeft geloofd, dwars tegen Gods Woord in, kunnen wij ook allen, die van vrouwen geboren zijn, niet anders dan de werken des duivels doen, d.i. de leugen gelooven, de leugen verbreiden, God en de naaste lasteren. Daarvoor gebruikt de mensch zijn tong, waarvan de Apostel Jakobus schrijft in zijn zendbrief. Aldaar lezen wij in Hoofdstuk 3 : 2 v.v.: „Want wij struikelen allen in vele. Indien iemand in woorden niet struikelt, die is een volmaakt man, machtig om ook het geheele lichaam in toom te houden”, — anders is hij *niet* volmaakt. „Ziet, wij leggen de paarden too-

men in de monden, opdat zij ons zouden gehoorzamen, en wij leiden daarmede hun geheele lichaam om", — zulk een groot en sterk beest door een eenvoudige toom! „Ziet ook de schepen, hoewel zij ook groot zijn en van harde winden gedreven, zij worden omgewend door een zeer klein roer, waarheen ook de begeerte des stuurders wil. — Alzoo is ook de tong een klein lid", — en het kan een sterk paard, een groot schip regeeren, dat klein lid! Maar het kan ook nog wat anders doen: „Het roemt groote dingen. Ziet, een klein vuur, hoe groote hoop hout het aansteekt! De tong is ook een vuur!" Maar dit is nu niet de tong, die op het papier staat, of de tong die op de muur is geteekend, — het is *mijn* en *uw* tong. Een ieder moet dit van zijn eigen tong voor waar houden, anders blijft hij onbekeerd, blijft hij een huichelaar, een Farizeër, en kent den Heere niet. Dit moet erkend worden, en wel met een verslagen en verbrijzeld hart voor de Rechterstoel van den alwetenden God. „De tong is ook een vuur, een wereld der ongerechtigheid: alzoo is de tong onder onze leden gesteld, welke het geheele lichaam besmet", d.w.z. leelijk, vuil, afschuwelijk, verwerpelijk maakt, „en ontsteekt het rad onzer geboorte", zoodat de wandel steeds goddelooser wordt, — „en wordt ontstoken van de hel". De duivel zit er achter en ontsteekt het vuur. „Want alle natuur, beide der wilde dieren", — bijv. der leeuwen, der tijgers, der olifanten, — „alle natuur, beide der wilde dieren en der vogelen, beide der kruipende en der zeedieren, wordt getemd en is getemd geweest door de menschelijke natuur; maar de tong kan geen mensch temmen", zegge *geen mensch!* Gij kunt dus ook uw eigen tong niet temmen! Gij kunt wel een leeuw of een tijger temmen, maar niet uw eigen tong! „De tong kan geen mensch temmen; zij is een onbedwingelijk kwaad", zij weet van geen rusten; als twee of drie samenkomen, is er aanstonds gepraat over dezen en genen. „Een onbedwingelijk kwaad is zij, vol van doodelijk venijn!" Gewoonlijk schuilt er moord achter. „Door haar loven wij God en den Vader, en door haar vervloeken wij de menschen, die naar de gelijkenis Gods gemaakt zijn. Uit dezelfde mond komt voort zegening en vervloeking. Dit moet, mijn broeders! alzoo niet geschieden. Welt ook een fontein uit een zelfde ader het zoet en het bitter?"

Een mensch verontschuldigt zich gewoonlijk met de uitvlucht, dat hij geen *valsch* getuigenis aflegt; dat het getuigenis, hetwelk hij aflegt, *waar* is. Zoo moet God, de Heere in de hemel, wel zwijgen en stil zijn. Want zoomin als er onkuische men-

schen zijn en dieven, even zoomin zijn er achterklappers, en iedereen houdt dit gebod zijn naaste voor, terwijl hij zichzelf tegenover dit gebod vrijpleit. De Apostel Jakobus betuigt: „De mensch is naar de gelijkenis van God gemaakt". Derhalve moet gij uw naaste achten als Gods beeld. Is er iets verkeerd, een ondeugd, die hem aankleeft, welaan, berispt en bestraft hem, gelijk God bevolen heeft. Maar wat vinden wij nu bij de mensch? Nog eens: hij zet zichzelf op de troon en veracht zijn naaste. Zichzelf vleit hij, van zichzelf zegt hij, dat hij verstandig, goed, braaf en vroom is, terwijl van de naaste nooit iets goeds kan worden gezegd, of hij maakt er tegelijk een aanmerking op.

Wat zijn de gevolgen dezer zonde? Dat leert de geschiedenis. Koning Achab wenschte de wijngaard van Naboth te bezitten; deze echter wilde zijn vaderlijk erfgoed niet geven. Toen riep de koningin een kerkelijk-nationaal feest uit, en Naboth moest als de voornaamste in Jizreël op de eerste plaats zitten. Maar Naboth protesteerde tegen dit feest, omdat het niet naar Gods gebod was. Daar worden plotseling twee mannen, zonen Belials, tegenover hem geplaatst, die tegen hem getuigen, zeggende: „Gij hebt God en den koning gezegend", d.w.z. gevloekt, gelasterd. En Naboth werd op dit valsche getuigenis gesteenigd. Maar gij weet tevens, waar de honden het bloed van Achab en van Izebel gelekt hebben.

Uit gierigheid antwoordde Nabal op het verzoek der jongelingen, die David gezonden had: „Wie is David? — Er zijn heden vele knechten, die zich afscheuren, elk van zijn heer!" Hij belastert David alzoo en stelt hem voor als oproerling. Nabals huisvrouw keert Davids toorn gelukkig af, maar den dwazen Nabal kost het het leven. Hij stierf van schrik!

Gij kent de geschiedenis van Potifars vrouw. Zij slaat haar oog op Jozef, maar kan hem niet bewegen tot hetgeen zij beoogt. Daar rukt zij hem het kleed van het lichaam en heeft daardoor nu een getuigenis tegen hem en roept door het geheele paleis: „Ziet, dat heeft die Hebreuwsche man mij aangedaan!" En Jozef, — hij moet in de gevangenis. Hoe komt die vrouw openbaar in al haar schandelijkheid!

Ziba vertelt aan koning David, ten einde bij hem in de gunst te komen, van Mefibóseth, dat deze zou gezegd hebben: „Lieden zal het huis Israëls mij mijns vaders koninkrijk wedergeven". Waarom moest Ziba dat nu vertellen? Waarom moest hij het gemoed van David, die vluchtende was voor Absalom, nog meer bezwaren? Wat had hij er aan, om van Mefi-

bóseth, die aan 's konings tafel zat, zulke dingen te beweren en daardoor den koning nog een wond toe te brengen? Van Mefibóseth was wel niets anders te verwachten; maar welke reden had Ziba om dit den koning mede te deelen? Het is niet altijd goed, alles terstond te zeggen. De koning geeft aan Ziba al het goed, dat Mefibóseth had. Naderhand verneemt de koning de verontschuldiging van Mefibóseth. Dan geeft de koning noch hem, noch Ziba gelijk, maar verdeelt hun beider erfdeel.

Koning Saul klaagde eens en vroeg: „Waarom toch hebt gij u samen tegen mij verbonden, gij en de zoon van Isai? Is dan niemand van u meer getrouw?” Toen antwoordde Doëg, de Edomiet: „Ik heb David gezien te Nob bij Achimelech, den hoogepriester; die heeft hem de toonbrooden gegeven en het zwaard van Goliath”. — Was David dan een samenzweerder? Of was Achimelech een samenzweerder, die toch niet ophield voor den koning te bidden? Volstrekt niet, maar de onoprechte Doëg weet zich op deze wijze bij Saul in te dringen en wordt oorzaak, dat de priester Achimelech met vijf en tachtig mannen, die de linnen lijfrok droegen, gedood werden en de geheele stad uitgemoord werd, zoodat zelfs vrouwen noch kinderen verschoond werden. Dat zijn „werken des duivels”.

De Catechismus zegt: het negende gebod wil, „dat ik tegen niemand valsche getuigenis geve”. Maar als een mensch zich niet geheel verootmoedigd heeft, dan zal hij, zoo vaak hem zijn zonde wordt voorgehouden en de bestraffing tot hem komt, den oprechte en rechtvaardige, die hem berispt en bestraft, vervloeken en door het slijk halen. Gelijk in Ps. 50 : 16 v.v. geschreven staat: „Maar tot de goddelooze zegt God: Wat hebt gij Mijn inzettingen te vertellen en neemt Mijn Verbond in uw mond? Dewijl gij de kastijding haat en Mijn woorden achter u henen werpt. Indien gij een dief ziet, zoo loopt gij met hem, en uw deel is met de overspelers. Uw mond slaat gij in het kwade en uw tong koppelt bedrog. . . . Deze dingen doet gij en Ik zwijg; gij meent, dat Ik ten eenenmale ben, gelijk gij; Ik zal u straffen en zal het ordentelijk voor uw oogen stellen”. In het huiselijk leven, als er geen vreeze Gods heerscht, als het Woord geweken is, liegt de man tegen zijn vrouw, de vrouw tegen haar man, de kinderen tegen hun ouders. In het maatschappelijk leven is men nauwelijks bij elkander, of deze of gene wordt over de hekel gehaald. In iemands afwezigheid wordt allerlei van hem gezegd, bittere en hatelijke dingen.

En zoodra hij binnentreedt, maakt men hem complimenten en doet, alsof er niets gebeurd ware. Zoo gaat het ook in de handel, in allerlei bedrijf, bij kooplieden, handwerkslieden, daglooners, — overal waar men komt, verneemt men leugen en bedrog! En voor de rechtbank, voor den rechter? Hoeveel advocaten en notarissen zijn er, die *niet* liegen en bedriegen! Moeten zij niet vaak een slechte zaak tot een goed einde zien te brengen en met een slimme zet uit de klem trachten te komen? Gaan wij naar Rome, — treden wij de vergaderingen der diplomaten binnen, — lezen wij de dagbladen, — overal wordt gelogen! Zoo is het menschedom, zoo zijn *mij!*

Gods gebod moet ik handhaven. Als Zijn getuige ben ik daartoe geroepen. De mensch moet voor het gebod op het diepst vernederd worden, opdat God de Heere op het hoogst verheven, Zijn genade verheerlijkt en het lijden van Jezus Christus in het ware licht gesteld worde. Uit liefde tot de zonde, uit zwakheid, omdat men op de menschen, op vleesch ziet, heeft men niet de moed, de waarheid te zeggen en men zwijgt tegenover de leugen. Daarbij komt nog de vreeselijke haat tegen de bestraffing der waarheid. Heb ik mij in mijn leven vijf vrienden verworven, dan zeker ook tien vijanden. Alles wordt in het werk gesteld, om zich van een mensch, die de waarheid zegt, te ontslaan, en wil men eenmaal een hond slaan, dan vindt men gemakkelijk een stok, — wil men iemand te gronde richten, men vindt daartoe licht een voorwendsel. „Deze mensch houdt niet op”, zoo heette het van Stefanus, „lasterlijke woorden te spreken tegen deze heilige plaats en de Wet. Want wij hebben hem hooren zeggen, dat deze Jezus, de Nazarener, deze plaats zal verbreken en dat Hij de zeden veranderen zal, die ons Mozes overgeleverd heeft” (Hand. 6 : 13 en 14). Ook des Heeren Jezus' woorden werden verdraaid. Terwijl Hij eenmaal gezegd had van de tempel van Zijn lichaam: „*Breekt deze tempel*, en in drie dagen zal Ik dezelve opbouwen!” zeide men later: „Deze heeft gezegd: *Ik kan de tempel Gods afbreken* en in drie dagen dezelve opbouwen” (Math. 26 : 60 en 61). En gelijk zulke getuigen optraden tegen den Heere, alzoo komen voortdurend valsche getuigen op tegen degenen, die des Heeren zijn, en het heet: „Hij heeft dit gezegd of dat gezegd!”. Er dan kan men tegenspreken, zooveel men wil, en zeggen: „Het is niet waar, zóó heeft hij niet gesproken, hij heeft het niet met die bedoeling gezegd, hij had op heel iets anders het oog”, — dat helpt alles niets; de woorden worden verdraaid, want

het is de natuur van de mensch de werken des duivels te doen. Volgens onze Catechismus wil God verder: „Dat ik in het gericht en alle andere handelingen de waarheid liefhebbe, oprecht spreke en bekenne; ook mijns naasten eer en goed gerucht naar mijn vermogen voorsta en bevordere”. Belijden wij toch voor den Heere, hetgeen wij bij onszelf in hart en nieren bespeuren, en rechtvaardigen wij onszelf niet. Laat ons tot Hem gaan met onze zonde en schuld, en niet zien op andere menschen; welk valsch getuigenis die of die spreekt. Het duivelsche, n.l. de werken des duivels te doen, ligt in ons hart, en Gods zware toorn moet deswege over ons komen. De lasteringen en leugens tegen des Heeren Profeten en tegen den Heere zelf hebben de Joden stad en tempel gekost. Een leugenaar blijft niet verborgen, als spint hij de wol ook nòg zoo fijn. De leugen wordt ten laatste toch als leugen openbaar. — Gods toorn over deze zonde is zwaar. Iedere leugenaar heeft Gods toorn te wachten. Iedere leugenaar straft zich zelf. Want ten eerste maakt hij zichzelf ongelukkig. Ten andere maakt hij ongelukkig, die hem als oorblazer gehoor schenkt. Verder stort hij ook de arme menschen, van wie hij een valsche getuigenis aflegt, in het ongeluk. Waartoe behoeft toch alles verteld te worden! Weet gij iets van uw naaste, dat niet goed is, ga dan eens in uw eigen kast, in uw eigen huis zien, wat *daar* voor vuile wasch hangt! Als *God* het bij uw naaste heeft bedekt, waarom wilt gij het dan openbaar maken?

Verootmoedigen wij ons toch voor God vanwege onze zonden ook tegen het negende gebod, zoodat wij niet, gelijk Luther zegt, slechts geschilderde zondaren zijn, en het lijden en sterfen van onzen hooggeprezen Heere en Heiland Jezus Christus ons ook niet slechts een schilderij aan de muur is, maar dat wij, als wij voor het gericht komen, een Borg, een waarachtige Borg hebben. Tot den Heere heen als een vloek- en doemwaardig zondaar! de toevlucht genomen tot Zijn allerheiligst bloed! om genade geroepen, dat ook de tong, dat kleine lid, daardoor worde geheiligd, opdat waarachtige woorden van de lippen vloeien ter eere van God en tot stichting van den naaste. Waar de prediking met een ootmoedig en verslagen hart wordt ontvangen, daar komt spoedig in staat en stad en huis hetgeen wij in Ps. 101 lezen: „Van recht en goedertierenheid — ik lees verkeerd, — „van goedertierenheid en recht zal ik zingen, U zal ik psalmzingen, o Heere! Ik zal verstandelijk handelen in den oprechten weg; wanneer zult Gij tot mij komen? Ik zal in het midden van mijn huis wandelen, in op-

rechtheid mijns harten. Ik zal geen Belialsstuk voor mijn oogen stellen; ik haat het doen der afvalligen; het zal mij niet aankleven. Het verkeerde hart zal van mij wijken; de booze zal ik niet kennen. Die zijn naaste in het heimelijke achterklapt, dien zal ik verdelgen; die hoog van oogen is en trotsch van hart, dien zal ik niet vermogen. Mijn oogen zullen zijn op de getrouwen in het land, dat zij bij mij zitten; die in de oprechte weg wandelt, die zal mij dienen. Wie bedrog pleegt, zal binnen mijn huis niet blijven; die leugenen spreekt, zal voor mijn oogen niet bevestigd worden. Alle morgen zal ik alle goddeloozen des lands verdelgen, om uit de stad des Heeren alle werkers der ongerechtigheid uit te roeien.” Amen.